

IKASTOLA

(jaialdiak osotzeko antzerki laburra)

Kantaren egilea: Sabín Gereño.

Por Xabier Gereño

LEHENENGO EKITALDIA

I

(Ikastola bat. Orman, letra haunditan: «Euskal Ikastola». Behean, andereñoaren mahaia ta umeenak)

ANDEREÑOA, UMEAK eta GIZONA

(ANDEREÑOA, bizia, alaia, jatorra. Zutik dago.)

ANDEREÑOA.—Ea, Iñaki. Zenbat dira 17 ta 15?

IÑAKI.—Ba... ba... 33.

(Beste umeak barre. Batzuek eskua jasotzen dute.)

ANDEREÑOA.—Txarto esan duzu. Ea, zuk, Aitor.

AITOR.—32.

ANDEREÑOA.—Ondo. Orain, zuk, Oier. Zenbat dira 24 eta...

(Atean buru bat agertzen da. Ikastolakoak haruntz begiratzen dute. Gizon gazte bat da, eskuan kartera bat dakarrela. Oso berritsua ta alaia.)

GIZONA.—Egun on, andereño ta umeak. Kontxo! Zelako ikastola polita daukazuen! Kontxo, kontxo!

ANDEREÑO.—Hori esateko besterik etorri ez bazara, esan duzu ta orain otoi, alde hemendik, lanean gaude ta.

GIZONA.—Ba, ni neu be, lanean nago.

ANDEREÑO.—Ez dirudi, ba, lanean zaudenik.

GIZONA.—Ea, umeak. Erakutsi zelako poligrafoak dituzuen. (*Era-kusten diote.*) Horrelakorik! Kaka, kaka hutsa!

ANDEREÑO.—(*Hasarre antzean.*) Kontxo ta kaka ta... zer da hizketa hori? Zer uste duzu dala hau? Tabernaren bat ala? Hau ikastola bat da, kultura etxe bat. Eta ez hemen horrelako hitzik erabili.

GIZONA.—(*Koipetsu.*) Barka, andereño. Baina nire denporetan ez zegoen euskal ikastolarik eta, beraz, nire kultura eskasa da.

ANDEREÑO.—Ea, amaitu arin. Esan behin betiko zer nahi duzun.

GIZONA.—(*Kartera zabaltzen du.*) Poligrafoak. Daudenik onenak. Berez idazten dute, berez, ortografiatzko falta barik.

ANDEREÑO.—Ba ditugu poligrafoak, eta sobran euki be.

GIZONA.—Ez diot ezetz, baina ez hauetarikoak. Ikusten duzu hau zein polita dan? Gorri gorria, zure espain ederren antzekoa. Eta zu zeu zarelako, erregalu moduan eskaintzen dautzut.

ANDEREÑO.—Erosi nahi nauzu? Ez dut nik zure erregaluen beharrik. Ale, batu guztia ta ospa, otoi, hemendik!

GIZONA.—Itxaron apur baten! Ez zaitetz hain presatia izan.

ANDEREÑO.—Hemen lanean geunden.

GIZONA.—Lanean zeundeten eta lanean gaude. Nork esan du besterik? (*Karteratik paper batzuk ateratzen ditu.*) Eta honelako blokerik? Ikusi dituzue inoiz honelako blokerik? «Txistulari» markakoak. Ikusi hemen txistulari bat.

ANDEREÑO.—Ez dugu ezer behar. Hemen, «konpleto» gaude. «Konpleto», ta zu sobran zaude. Beraz...

(Atean neska bat agertzen da.)

NESKA.—Andereño: zuzendariaren partez, etortzeko.

ANDEREÑO.—Bai, ba noa.

II

GIZONA ta UMEAK

(ANDEREÑOA joanda, umeen artean dana da zalaparta ta zarata. Batzuk, elkar joka. Beste batzuk paperez egingako bolak jaurtikitzen.)

GIZONA.—(Eskuekin txalo eginez.) Ea, mutilak. Danok isilik, ikastolan gaude ta. (UMEAK ez diote kasurik egiten. Karteratik karameloak ateratzen ditu.) Txarrean ez bada, onean. Ea, hemen ditut karameloak. Hauek jaten dituzuen bitartean, behintzat, isilik egongo zarete. (Karameloak zabaltzen ditu. UMEAK baretzen dira.) Eta orain, ea. Ikusten duzue blok hau? «Txistulari» markakoa da. Galdera bat egingo dautzuet, eta zuek erantzun. Ea, zein da blokerik onena?

UMEAK.—«Txistulari» markakoa!!!

GIZONA.—Ederto. Orain poligrafoekin.

III

GIZONA, UMEAK eta ANDEREÑOA

(Atean ANDEREÑOA agertzen da. Han geratzen da, begira. Besteak ez dira konturatzen.)

GIZONA.—Nire izena Ander da. Ea, zeintzuk dira poligraforik onenak?

UMEAK.—Ander-enak!!!

(ANDEREÑOA sartzen da.)

ANDEREÑOA.—Ederto. Ederto dakizu zuk denpora aprobeztatzen.

GIZONA.—Lanean nago. Esan dautzut lehen be lanean nengoena. (Neskari urreratuz.) Ni, oso langilea naiz, eta zu (neskari begira), zu...

ANDEREÑOA.—(Atzeruntz doa.) Kontuan hartu non gauden.

GIZONA.—Bai, bai. Ta, zer (atea seinalatuz), zuzendariarekin ondo? Bronkaren bat euki duzu?

ANDEREÑOA.—Hau da hau gizona! Oraintxe bertan hemen presentatu, ta ikastolako gora-behera guztiak jakin nahi.

GIZONA.—Barkatu. Ta... poligraforik?

ANDEREÑO A.—(*Hasperen bat eginik.*) Zer erremedio! Zu bistatik kentzeagaitik, erosi beharko! Ekarrri egizuz dozena bat!

GIZONA.—Eta, blokerik?

ANDEREÑO A.—Blokeak be? Tira, atara daukazun guztia, ea amaitzen dugun.

GIZONA.—Zenbat bloke?

ANDEREÑO A.—Beste dozena bat. Eta mesedez, zoaz orain.

GIZONA.—Bueno, gaurko nahikoa da, ta banao.

ANDEREÑO A.—Zoaz, zoaz ordu onean.

GIZONA.—(*Guztia batzen du.*) Bueno, andereño. Bueno, umeak. (*Es-kuak eraglinik.*) Agur, agur. (*Atean buelta ematen du.*) Eskarrik asko ta... gora euskal ikastolak!

IV

ANDEREÑO A eta UMEAK

ANDEREÑO A.—Hau bai izan dela pelmadea. Horrelakorik! Aurpegi gogorragorik! Zemento, zementoa saltzen ipini behar lituzkete horrelako gizonak. (*Jezarten da.*) Ea, umeak, goazen gurearekin. Baina aurretik, gauza bat esan behar dautzuet. Zuzendariak deitu daust eta esan datorren astean esaminak direla. Ea, ba, zelan ikasten duzuen. Euskal ikastolen izena gora jaso behar dugu. Ea igazko legez aurten be lehenengoak geratzen garen. Ikasiko duzue asko?

UMEAK.—Bai, andereño!!!

ANDEREÑO A.—(*Erlojua begiratzten du.*) Ordua da. Amaitu dezagun gaurkoa abesti batekin. Ea, abestu dezagun «Ikusi mendizaleak». (*Istrumendurik badago, txistu, akordeoia, kitarra, barrutik lagundu, umeak abestuten duten bitartean. Bigarren estrofan, «hain ederra, hain polita da ta» abestu baino lehen, andereñoak ikusleei begira...*) Ea, zuek be gurekin!

(*Abestia amaitzen danean...*)

TELOIA

BIGARREN EKITALDIA

I

Lehengo ikastola berean

ANDEREÑO A ta GIZONA

(ANDEREÑO A jezarrita dago, paper batzuk aztertzen.
GIZONAK burua agertzen du.)

GIZONA.—Idoia?

(ANDEREÑO A zutik ipinten da.)

ANDEREÑO A.—Ola! Nire izena be ikasi duzu?

GIZONA.—Hori da nire ofizioa, jendeari ematea, erosi dezaten: klienteen izenak eta gustuak ezagutu, gero eurekin zertaz hitz egin jakiteko.

ANDEREÑO A.—Klienteen gustuak esan duzu? Horrek esan nahi du nire «bizitza pribatua» be aztertzen ibili zarela.

GIZONA.—Jakina ba!

ANDEREÑO A.—Horrelakorik! (*Zirikalari.*) Eta... niri buruz, zelako informazioa hartu duzu?

GIZONA.—Hori, «sekreto profesionala» da.

II

ANDEREÑO A, GIZONA ta SEÑORITA

(*Atean, andra bat agertzen da. «Señorita estúpida» delako bat.*)

SEÑORITA.—Buenos días.

ANDEREÑO A.—Egun on. Zer nahi duzu?

SEÑORITA.—Hau, kolejio bat da, ezta?

GIZONA.—(*Señoritari goitik behera nabarmenki begira.*) Bai.

SEÑORITA.—Ba, nik, alaba bat daukat eta...

GIZONA.—Zure alaba horrentzat hau baino leku hobeagorik ez duzu bilatuko.

SEÑORITA.—Hori nahi dut nik bat. Nire alabarentzat leku hobere-na. Gu, jende inportante gara.

GIZONA.—(*Burlaz.*) Bai. Hori bistan dago.

ANDEREÑO A.—Zenbat urte dauka zure alaba horrek?

SEÑORITA.—Sei urte.

ANDEREÑO A.—Ederto. Etorri leiteke. Eta, euskeraz ba daki?

SEÑORITA.—Euskeraz? Qué pregunta!

GIZONA.—Horrek, baietz esan nahi du.

SEÑORITA.—(*GIZONA despresioz begiraturik.*) Horrek ezetz esan nahi zuen.

- GIZONA.—Bueno, ba hemen ikasiko du.
- SEÑORITA.—Hemen euskera ikasiko duela?
- GIZONA.—Bai.
- SEÑORITA.—Qué atraso!
- GIZONA.—Atraso? Atrasoak gero... ez dira beti txarrak izaten. «Co-
brar los atrasos» gauza ederra izaten da. Eta, zeruan be, azke-
nak lehenengoak izango direla dinoe.
- ANDEREÑO A.—Euskera ikastea gauza ona da.
- SEÑORITA.—Uf! Pa qué sirve eso!
- GIZONA.—«Pa qué sirve» esan duzu? Horrelakorik!
- SEÑORITA.—Bai. Ni andra praktikua naiz. Nik, zeozetarako balio
duena bakarrik egiten dut. Balio ez duena, tontoentzat.
- GIZONA.—Orduan, zuk dirua irabazteko balio duena bakarrik nahi
duzu.
- SEÑORITA.—Bai. Dirua da gaur nagusi.
- GIZONA.—(Andrari urreratzen jako.) Eta, zertarako balio dute hor
belarrietan dituzun arrakadak? Zer probetxu ematen dautzute di-
rutan hor eroatearekin?
- SEÑORITA.—Dirutan... dirutan ez. Hori apainduri bat da.
- GIZONA.—Eta... neguko egun gogorretan, zergaitik agurtzen duzu
jendea «egun on» esanda? «Egun on» esan eta hotzez dardarka!
Dirurik lortzen ete duzu hortik?
- SEÑORITA.—Ez, hori esatea kortesia bat da.
- GIZONA.—Ikusten duzu? Munduan ez da guztia diruarekin neurtu
behar. Ba daude zuk aitatu dituzun APAINKETA, KORTESIA...
ta beste asko.
- SEÑORITA.—Ez pentsa zure hitzekin nahastuko nauzunik.
- GIZONA.—Hori, ba nekian zu ikusi orduko.
- SEÑORITA.—(Haserre.) Zer esan nahi duzu horrekin? Astoa naizela?
- ANDEREÑO A.—(Bakea ekarri nahian.) Parkatu. Baina zeozer esan
nahi dut. (Andrari.) Hara. Guk hemen ahal dugun ondoen era-
kusten dugu. Gure ikastola hau da gure herriari dagoen kolejio-
rik onena. Joan dan urteko esamintan, gure umeak danen artean
lehenengoak geratu ziren. Beraz, kolejio on bat nahi baduzu, he-
men daukazu gurea.
- SEÑORITA.—Baina... euskera...
- ANDEREÑO A.—(Bizi.) Euskera ez da eragozpenik, laguntza baino.
Hara. Zenbat eta hizkuntza gehiago jakin, obe. Burua, adimena,
hainbat eta argiagoa.
- SEÑORITA.—Frantsesa izango balitz...
- ANDEREÑO A.—Ikasiko dute frantsesa be. Baina hasi, hasi euskeratik.
- SEÑORITA.—Eta zergaitik euskeratik?
- ANDEREÑO A.—Geurea dalako.

GIZONA.—Euskera da munduko hizkuntzarik zaharrena, ederrena.

ANDEREÑO A.—Ez horregaitik. Nik ez dakit munduko zaharrena ala ederrena dan, ezta jakin beharrik be. Euskera maite behar dugu geurea dalako, eta akabo.

SEÑORITA.—Eta zertarako...

ANDEREÑO A.—Zertarako balio duen galdetu nahi zenuen?

SEÑORITA.—(Lotsati.) Bai.

ANDEREÑO A.—Hara. Lehen ikusi duzu munduan, diruz gainera, beste gauza batzuk be kontuan hartu behar direla. Euretari ko bat, herri baten nortasuna. Hizkuntza bat, ez da bakarrik hitz egiteko tresna bat. Hori baino besterik ez balitz, onena hartu ta besteak kendu, ta kito. Baina ez, hizkuntza bat hori baino gehiago da: herri bateri bere nortasuna ematen dio. Gu euskaldunak gara euskera dugulako. Euskera galduko bagendu, ez ginat eke gehiago euskaldunak izango. Baina ba dago gehiago. Hizkuntza batek kultura berezi bat sortzen du, ta biak, hizkuntza eta kultura horrek, herria moldatzen dute. Gu gara garen lakoak euskerari eskerrak. Hizkuntza batek, gure adimenean, gure barruan, guk uste dugun baino lan gehiago egiten du.

GIZONA.—Brabo, andereño! Uste nuena baino gehiago zara.

SEÑORITA.—Bueno, ba. Horrelan bada...

ANDEREÑO A.—Ez, ez dut zure alaba ona indarrez ekarri nahi. Proba bat egin zenezake. Bialdu ezazu ona, ta gauzak zelan doazen atsegin bazaizu...

SEÑORITA.—Bai, hori egingo dut. Eta noiz ekarri behar dut?

ANDEREÑO A.—Gaur bert on, nahi baduzu.

SEÑORITA.—Agur ba. Arratsaldean ekarriko dut.

ANDEREÑO A.—Agur.

III

ANDEREÑO A ta GIZONA

GIZONA.—Harrituta utzi nauzu. Ez nuen uste hain balientea zinenik.

ANDEREÑO A.—Zer uste zenuen ba? Ikastoletako andereñoak edozer ginela?

GIZONA.—Eta oraintxe hasarretu behar zara? Oraintxe, beste begi batzuekin ikusten zaitudanean?

ANDEREÑO A.—Beste begi batzuekin ikusten nauzula? Zenbat begi dituzu ba?

GIZONA.—Ez zait ez txatxarra izan. Ba dakizu zer esan nahi dud an.

ANDEREÑO A.—Bueno, hemen gaude alferrikako berriketan. Zertarako etorri zara gaur? Poligrafoak saltzera?

GIZONA.—Ikusten duzu? Zu ikustean, poligrafoak saldu behar ditudala be ahaztu egiten zait.

ANDEREÑO A.—Horretarako zentozen?

GIZONA.—Horretarako... eta zu ikustera.

ANDEREÑO A.—Bueno. Ba ikusi nauzu, ta poligraforik ez dugu behar.

GIZONA.—Ai, neska hau zein gogorra dan! (*Neskarengana urrertuz.*) Baina, gogorra baizen polita! (*Eskua bihotz gainean jarri-rik.*) Ai!!!

ANDEREÑO A.—Tripetako minik daukazu?

GIZONA.—Ez, apur bat goratxuago.

ANDEREÑO A.—Tunante hori!

GIZONA.—Ta, poligraforik?

ANDEREÑO A.—(*Hasperen batekin.*) Zer erremedio! Ekarri dozena bat.

GIZONA.—Eta blokerik?

ANDEREÑO A.—Kontxo, kontxo ta errekontxo. Ekarri beste dozena bat.

TELOIA

HIRUGARREN EKITALDIA

I

Ikastolan

ANDEREÑO A eta UMEAK

ANDEREÑO A.—Bueno, umeak. Berri pozgarri bat daukat zuentzat. (*Paper batzuk hartzen ditu.*) Esaminak ederto egin zenituzten. (*UMEAK txaloka dira.*) Ixilik, ixilik. Oraindino gehiago dago. Aurten be, geure ikastola lehenengoa geratu da. (*UMEAK txalo haundiagoak.*) Askok ikasi duzelako, onak izan zaretelako, geure euskal ikastolaren izena goi goian ipini duzue. Eskerrik asko. Bihotzetik, eskerrik asko.

(*Atean, gizonak burua agertzen du.*)

II

ANDEREÑO A, UMEAK eta GIZONA

GIZONA.—Sar leiteke?

ANDEREÑO A.—Berriri zu hemen? Etxekoa zarela ematen duzu?

GIZONA.—Kontuz! Ez nator orain poligraforik saltzera.

ANDEREÑO A.—Ez duzu pentsatuko hori sinestuko dudanik!
 GIZONA.—Ba, sinestu beharko.
 ANDEREÑO A.—Ea, bota arin botatzekoa.
 GIZONA.—Zer ba! Gaur be prisaz?
 ANDEREÑO A.—Munduan gaur horrelan gabilta. Beti prisaz.
 GIZONA.—Ba, sinestu nahiz ez sinestu, gaur zuei zorionak ematera etorri naiz, eta ez besterik. Herri guztiak daki esamintetan lehenengoak geratu zaretela.
 ANDEREÑO A.—Eskerrik asko.
 GIZONA.—(Umeai begira.) Baina, zergatik urten duzue lehenengoak? Ba dakizue zergatik?
 UMEAK.—Ez!!!
 GIZONA.—Ezetz? Ez dakizuela zergatik? «Suspenso», guztiei «suspenso». (Andereñoari.) Eta zuk bez, ez dakizu zergatik geratu diren lehenengoak?
 ANDEREÑO A.—Santa Rita-ri kandela bat ipini diozulako?
 GIZONA.—Ez andrea! Nire poligrafoakaitik! Hori, nire poligrafoakaitik. (Umeai.) Zeintzuekin egin zenduen esamina?
 UMEAK.—Ander-en poligrafoekin!!!
 GIZONA.—Ikusten duzue? Ikusten duzue zein onak diren Ander eta bere poligrafoak?
 ANDEREÑO A.—Gaurko honek ospatzea merezi du. Beraz, orain ikastolako ume guztiak merendu bat duzue.
 UMEAK.—Brabo!!!
 GIZONA.—(Andereñoari.) Eta gero, zuk eta biok, afari on bat egingo dugu elkarrekin. Konforme?
 ANDEREÑO A.—Konforme!

(UMEAK abestuten dute.)

I

Goazen, goazen guztiok
 goazen ospatzera,
 ikastolen izena
 gora jasotzera.

II

Bere ugaritzea
 hain da pozgarria,
 euskal ikastolekin
 gora geure euskera!

TELOIA

AZKENA

Bilbaon, 1970 abuztua 7.